Cana asobnaha numaru 20 hr.

Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 7. Wilnia, Piatnica 15 Lutaha 1929 h. Hod V (XIII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy.

Pakt Kelloga i pakt Litwinawa.

27.IX.1928 h. u Paryžy byŭ padpisany pradstaŭnikami 14 dziaržawaŭ tak zw. pakt Kelloga. Pawodle hetaha paktu wajna maje być zabaroniena i tyja dziaržawy, jakija prystupajuć da paktu, adkazywajucca ad wajny, jak ad sposabu wyrašeńnia swaich sprečak, i zabawiazywajucca šukać mirawych sposabaŭ, jak paluboŭnyja sudy i inšyja.

Što i hawaryć, pakt wielmi dobry! Adnak niwodnaja dziaržawa nie śpiašałasia jaho ratyfikawać (paćwiardžać), usie hladzieli, što zrobić z im sama Ameryka, jakaja była pačynalnicaj hetaha paktu. A tymčasam amerykanski senat taksama nie śpiašaŭsia ratyfikawać „swajho" paktu, bo niekatoryja senatary kazali, što jon dla Ameryki niekarysny!..

Tak ciahnułasia try miesiacy. Urešcie 29.XII. 28 h. niespadziawana wystupiŭ z nowym mirawym paktam zastupnik kamisara zahraničnych spraŭ SSRR. Litwinaŭ. Jon źwiarnuŭsia z prajektam pieradusim da Polščy i Litwy, ale skora pajašniŭ, što da hetaha paktu moža dałučycca kožnaja dziaržawa, nawat takaja, jakaja nia maje z SSRR. dyplomatyčnych znosin, napr. Rumynija.

Sawieckaje wystupleńnie narabiła mnoha šumu pa ŭsim świecie i, praŭdu kažučy, padahnała ratyfikacyju paktu Kelloga, jak u samoj Amerycy, tak i pa ŭsich inšych dziaržawach, pakt hety padpisaŭšych.

Jakoje-ž značeńnie maje pakt Kelloga i pakt Litwinawa i jakija pryčyny ich wyklikali?

Jak wiedama, Zl. Št. Paŭnočn. Ameryki imknucca da zraŭnańnia swaich marskich sił z Anhlijaj. Ale padchod da hetaha zraŭnańnia byŭ dawoli dziŭny. Pa pačynu Ameryki byli naładžany dźwie konferencyi ab razaružeńni (u Wašyngtonie i Ženewie), na katorych Ameryka staralasia zraŭniać swaje siły na mory z Anhlijaj. Hetym Ameryka chacieła pakazać pierad usim świetam, što jana wajny nia choča i kali buduje wajennyja karabli, to maje na mecie tolki abaronu pierad Anhlijaj i Japonijaj. Hetak kažučy, Ameryka zaŭsiody starałasia prakanać świet, što jana choča miru — i woś pakt Kelloga źjaŭlajecca probaj pakazać świetu, što Zl. Št. choć budujuć wajennyja karabli, ale wajny nia chočuć...

Praktyčna pakt Kelloga nia maje wialikaha značeńnia, bo nie hawora ničoha ab tym, što rabić tady, kali niechta, dapuścim, woźmie i pačnie wajnu: ci jaho karać i chto maje karańnie prawodzić? Ab hetym u pakcie ničahutki niama. Usio-ž taki treba skazać, što pakt Kelloga maje wialikuju jurydyčnuju i maralnuju siłu, bo jakni-jak jon usio-ž *hawora ab adkazie ad wajny* i pad hetym adkazam pałožany podpisy 14 wialikich dziaržawaŭ, nawat Sawietaŭ (SSRR)!

A što skazać ab druhim pakcie Litwinawa?

Hety pakt wyklikany inšymi pryčynami. Treba źwiarnuć uwahu na toje, što Sawiety ŭžo badaj z usich bakoŭ akružany anhielskaj palitykaj. U łancuhu hetaj palityki pieršaje miesca, pawodle prakanańnia Sawietaŭ, zajmaje Polšča i jany ŭwažajuć jaje za najbližejšaha swajho woraha, kirawanaha anhielskaj rukoj. Iznoŭ wiedamaja ŭsim reč, što Sawiety ciapier wajawać nia chočuć, bo nia mohuć, dyk strach pierad usimi niespadzieŭkami prymusiŭ sawieckuju dyplomacyju wystupić z mirawym paktam, kab dawiedacca ab sapraŭdnych planach Polščy i Rumynii... Adkaz byŭ taki, što Polšča i Rumynija taksama nia chočuć wajny i hatowy padpisać mirawy pakt z Sawietami, ale tolki—supolna z bałtyckimi dziaržawami. Sawiety doŭha nie zhadžalisia, kab Polšča padpisywała mirawy pakt razam z Łatwijaj i Estonijaj, bo nie chacieli, kab Polšča mieła nad imi pawadyrstwa i stwarała adziny prociŭsawiecki front, ale ŭrešcie ŭstupili i 9.II. s. h. u Maskwie byŭ padpisany pakt Litwinawa.

Jakoje budzie praktyčnaje značeńnie hetaha paktu, pakaža budučynia. Ciapier tolki možna śćwierdzić, što praz hety pakt nawiazywajucca dyplomatyčnyja znosiny pamiž Sawietami i Rumynijaj, a tak-ža mahčyma i toje, što ŭ skorym času budzie padpisany handlowy dahawor pamiž Sawietami i Polščaj. Zatoje maralnaje značeńnie hetaha paktu wialikaje. Žartački Sawiety, Polšča i Rumynija wyrakajucca wajny!!

Ale pryhladajučysia bližej, my bačym, što ŭžo pry padpisywańni hetaha paktu stwarylisia dwa „mirawyja fronty": z adnaho boku Polšča, Rumynija, Łatwija i Estonija, a z druhoha—Sawiety, Litwa i Finlandyja. Łatwija doŭhi čas nia wiedała, da jakoha frontu prychilicca,—da Polska-Rumynskaha, ci da Sawiecka-Litoŭskaha — i ŭrešcie prychiliłasia da pieršaha. Apošnimi dniami Łatwija zaklučyła z Polščaj nawat handlowy i kamunikacyjny dahawor i ŭsim hetym złučyła swaju palityku z palitykaj Polščy. A Litwa za ništo nie chacieła padpisywać paktu Litwinawa razam z Polščaj — i padpisała jaho addzielna.

Jak bačym, nawat u mirawych paktach jošć na ŭschodzie Eŭropy šmat supiarečnaściaŭ. Heta znak, što choć na ŭschodzie Eŭropy wajna zabaroniena, ale sapraŭdnaha miru nia widacca. I chto wiedaje, ci tyja „mirawyja fronty", jakija ŭtwarylisia pry padpisywańni paktu Litwinawa, nia jošć aznakaj budučych wajennych frontaŭ?

Usio zaležyć ad taho, jak budzie raźwiwacca palityčnaje žyćcio ŭnutry kožnaj dziaržawy.

J. D.

Pramowa pasła Al. Stepowiča,

skazanaja ŭ Sojmie 7-II-29 h. u časie biudžetnaje dyskusyi nad resortam Ministerstwa Wierawyznańniaŭ i Publičnaj Aświety.

(Pawodle stenahramy).

Wysokaja Pałata! Resort Ministerstwa Wierawyznańniaŭ i Publičnaj Aświety naležyć da resortaŭ najbolš ważnych dla narodnych mienšaściaŭ, bo školnictwa źjaŭlajecca najciaśniej źwiazanym z žyćciom i raźwićciom hetych mienšaściaŭ. Dzieła taho biełaruskija pasły, jak u papiaredniaj sojmawaj kadencyi tak i ciapier, zdajecca, nie abminuli najmienšaj akazyi, kab spoŭnić swoj abawiazak i damahacca škoły ŭ rodnaj mowie ŭ kolkaści adpawiadajučaj liku Biełarusaŭ.

Na adnym z pasiedžańniaŭ Sojmu ŭ prošłym hodzie wiasnoju p. pasoł Okulič byŭ łaskaŭ zaznačyć, što kali wystupaje niekatory biełaruski pasoł,—dyk haworyć ab mienšaściach toje samaje, što i inšyja jahonyja papiaredniki. Z wialikaj pryjemnaściu zaznačyŭ-by na hetym miejscy ab jakimkoleč prahresie biełaruskaha školnictwa, kab byli jakijakoleč źmieny. Nažal, nijakich źmienaŭ na lepšaje niamašaka.

Kab nia być hałasłoŭnym, dazwolu sabie padać tut niekalki cyfraŭ. Pawodle ŭradawaj statystyki ŭ prošłym hodzie na abšarach Wilenskaha wajawodztwa ŭradawych biełaruskich pačatkawych školaŭ było 11, prywatnych 3, utrakwistyčnych 18.

U Nawahradzkim wajaw.: uradawych biełaruskich pačatkawych školaŭ było 10, prywatnych 1, utrakwistyčnych 26. Razam na abšarach dwuch wajawodztwaŭ ciapier znachodzicca 25 biełaruskich pačatkawych školaŭ. Tymčasam polskich pačatkawych školaŭ hetyja dwa wajawodztwy majuć 2.164.

Jaki-ž jošć pracent biełaruskaha nasialeńnia ŭ hetych wajawodztwach? Trudna čakać ad polskaj uradawaj statystyki, kab jana była točnaj. Śmieła možna śćwierdzić, što jana adnabakowaja, adnak, nawat hena polskaja statystyka z dn. 30 listapada 1921 h. kaža, što Biełarusaŭ u wajawodztwach Wilenskim i Nawahradzkim, ličačy razam, jošć 33 proc nasialeńnia tych wajawodztwaŭ. Adsiul wynikaje, što z ahulnaj kolkaści polskich školaŭ 2164 i 299 razam uziatych škoł narodnych mienšaściaŭ u Wilenskim i Nawahradzkim wajawodztwach, Biełarusy pawinny byli-b tam mieć treciuju častku liku hetych škoł, h. zn. 821. A majuć tolki 25!

Wilenskaja Školnaja Kuratoryja, na letašniaj wystaŭcy ŭ Wilni, padała taksama cikawyja cyfry ab školnictwie na našych ziemlach. Apirajučysia na ŭspomnienych ličbach treba śćwierdzić, čto ŭ dwuch uspomnienych wajawodztwach wypadaje na adnu polskuju školu 500 — 600 asob ludnaści, a biełaruskaja škoła wypadaje adna na bolš čym 10.000 asob.

Zaznačyć mušu, što ŭradawaja statystyka nia tolki zaličwaje ŭsich Biełarusaŭ-katalikoŭ da Palakoŭ, ale nawat peŭny pracent i Biełarusaŭ prawasłaŭnych. Kab statystyka biełaruskaha nasialeńnia adpawiadała sapraŭdnaści, biełaruskaje školnictwa pradstaŭlałasia-b jašče ŭ bolš strašennym stanie. Abminuŭšy hetych 25 školaŭ, što abaznačajuć kaplu ŭ mory, treba taksama źwiarnuć uwahu na *jakaść* biełaruskich škoł.

Za niamnohimi wyniatkami, wučać našych dziaciej u biełaruskaj škole wučycieli Palaki, katoryja niadwuznačna pierad dziećmi wyražajuć pahardu da biełaruskaj mowy. Jašče horš dziejecca ŭ školach utrakwistyčnych. Tut wučycieł Palak, časta nia majučy paniaćcia ab biełaruskaj mowie, wučyć pabiełarusku chiba tolki himnastyki dy rysawańnia. Dzieła taho, što škoł biełaruskich mała, Biełarusy zmušany pasyłać swaich dziaciej u škoły polskija, dzie wielmi časta nia-

241096

ma aniwodnaha polskaha dziciaci. Treba być prysutnym na lekcyi ŭ takoj škole, kab adčuć uwieś žach pałažeńnia. Pieradusim kidajecca ŭ wušy nierazumieńnie mowy dziciaci z boku wučyciela i naadwarot. Wučyciel prysłany z-pad Krakawa całkom nie razumieje biełaruskaj mowy. Asabliwa tam, dzie Biełarusy prawasłaŭnyja. Wučni nie razumiejuć, čaho choča ad ich wučyciel. Dyk ničoha dziŭnaha, što za niekalki hadoŭ dzicia nia moža nawučycca nawat čytać i pisać. Ale što-ž mohuć značyć wymahańni elementarnaj pedahohiki, sprawiadliwaści i prawa pierad patopam polskaha wajujučaha nacyjanalizmu, ad katoraha i ŭrad pamajowy adtreścisia nia moža, choć teoretyčna z im zmahajecca?

Z siarednim školnictwam taksama nia lepš. Kali ŭrad pamajowy ŭ halinie pačatkawaha školnictwa ŭtrymliwaje choć peŭny niaznačny surahat biełaruskaj škoły, abličany zdajecca na eksport, to ŭ siarednim školnictwie bačym wyraznaje imknieńnie Pana Ministra aświety da ahulnaha likwidawańnia taho, što dahetul istnawała. Dziakujučy nadzwyčajnym wysiłkam i starańniam biełaruskaha hramadzianstwa, byli adčynieny biełaruskija himnazii ŭ Wilni, Radaškawičach, Nawahradku i Klecku.

Kab moładź biełaruskaja nie emihrawała zahranicu pa wyšejšuju aświetu, dadziena prawa publičnaści Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii, ale zatoje Radaškaŭskuju himnaziju pierarabili na pačatkawuju školu, ci inakš skazać začynili pad zakidam nizkaha nawukowaha roŭnia. Zdawałasia-b, što kali nawuka nizka staić, to treba było-b dać adpawiednyja wučycielskija siły. Adnak školnyja ŭłady bačać naprawu sytuacyi dadzienaj škoły tolki ŭ žlikwidawańni jaje.

Nia miłymi zjaŭlajucca adnosiny i ŭ Wilenskaj Biełaruskaj himnazii. Tam, pad widam zmahańnia z palitykaj u škole, ułady kokietujuć ciapier z tymi dziejnikami siarod Biełarusaŭ, jakija kaliś uwodzili palityku ŭ školu i jakija siańnia užo ŭwodziać inšyja palityčnyja dumki, wyklikajučy takim čynam siarod moładzi zrazumiełaje niespakojstwa i awantury. Dajšło da taho, što ŭ himnaziju była pazwana palicyja, aryštawana kolkinaccać wučniaŭ, jakich paśla wydalili z himnazii, łamajučy takim čynam ichnuju žyćciowuju karjeru. (Hołas na kresłach B. B.: zatoje, što rabili awantury nie dapuskali da lekcyjaŭ).

Nia lepšaje pałažeńnie i ŭ Kleckaj Biełaruskaj himnazii. Tam čakajuć z dnia na dzień, kali ŭłady znojduć pryčynu da začynieńnia hetaj himnazii.

Kala biełaruskaha školnictwa presa polskaja, a asabliwa endeckaja, a taksama i bolšaja častka polskaha hramadzianstwa starajucca wytwaryć opiniju, što biełaruskaje nasialeńnie nie žadaje sabie rodnaj škoły, a naadwarot, choča škoły polskaj. Hetakija skazy nia raz možna pačuć ad polskich wučycialoŭ i ŭładaŭ školnych. Adnak, na ščaście, nia tak jość. Biełaruski narod, nasuproć fałšywaj apinii našych palityčnych praciŭnikaŭ, kateharyčna damahajecca rodnaj škoły. Nia hledziačy na roznyja pieraškody farmalnaha charaktaru i administracyjny teror, jašče ŭ hodzie 1926 było padadziena na 412 biełaruskich škoł zajawaŭ. U astatnija časy lik deklaracyjaŭ šmat pawieličyŭsia. Jak i treba było praduhledźywać, Urad na niwodnuju deklaracyju nie źwiarnuŭ uwahi. Woś heta i jość najbolš typowy abrazok, jak urady polskija apiakujucca biełaruskim školnictwam.

Zachady biełaruskaha hramadzianstwa ab adčynieńni Biełaruskaj Wučycielskaj Seminaryi taksama nia ŭziaty pad uwahu. Dwa hady tamu nazad Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury rabiŭ starańni, kab adkryć Biełaruskuju Wučycielskuju Seminaryju ŭ Wilni. Praŭda, hetamu nie spraciwiłasia Wilenskaja Kuratoryja, ale admowiłasia ad materyjalnaha padtrymańnia, što dla Biełarusaŭ roŭnaznačna z admowaj. Kab zrabić bolš wyraznym stan biełaruskaha školnictwa ŭ miežach Polšcy, mušu dla paraŭnańnia kinuć wokam na biełaruskaje školnictwa ŭ Biełarusi Sawieckaj. Heta moža Panom nie spadabajecca, ale dla analohii mušu zrabić. Wiedaju, što dajučy hetaje paraŭnańnie, naražajusia na zakid wychwalańnia sawieckaha ładu. Kab abminuć niepirazumieńnia, mušu zaznačyć, što ja daloki ad taho, kab chwalić kamunistyčny ład. Naadwarot, naš Klub (jak i ja asabista), stajučy na hruncie demokratyčnym, nie pryznaje nijakaj dyktatury, niezaležna ad taho, skul jana pachodzić—z-prawa, ci z lewa.

My, Biełarusy, nia ličym kamunistyčnyja eksperymenty za realnyja i patrebnyja i adnosimsia da ich niaprychilna. Usio heta adnak nie pieraškadžaje nam hladzieć na sprawy trezwa i objektyŭna. A imienna: my adroźniwajem ryzykoŭnyja bałšawickija sproby ad tworčaj pracy na padstawach narodnaj kultury. Woś treba ścwierdzić, što bałšawiki dajučy takuju školu, jakaja mowa panuje na dadzienaj terytoryi, nacyjanalnaje pytańnie faktyčna wyrašyli. I nie pamohuć tut nijakija arhumanty proćiŭ nacyjanalnaj palityki ŭ Sawietach. Staimo pierad faktam, što ŭ Sawieckaj Biełarusi adčyniena nia sotni, ale tysiačy biełaruskich pačatkawych školaŭ, adčyniena šmat siarednich školaŭ, adčynieny Uniwersytet, Ahranamičny Instytut i ŭrešcie užo sioleta adčynili Akademiju Nawuk u Miensku.

Zbiwać hetyja fakty—škada trudu. Haworać jany sami za siabie i ab hetym hawaryć bolš tut nia budu.

(Dalej budzie).

MALITWA.

O, Boža Mahučy!
O, Boža Wialiki!
Usio ludziam dajučy —
Pačuj našy kliki!
My prosim nia mnoha:
Daj tolki nam dolu.
My wierym u Boha,
Što daść nam patolu.

Marwič.

JA BAČU ŬŽO WIASNU.

Ja baču ŭžo wiasnu,
Chacia jšče luty na dware,
Chacia maroz jšče šybiny are,—
Ja baču ŭžo wiasnu.
Śmiajecca radaść ŭ dušy mnie,
Bo praz panura-šeruju zimu
Ja baču ŭžo wiasnu,
I wieru tolki ja wiaśnie.

7.II.29. Č.

Z hazet.

Zahaniać.

„Dzien. Wil." u dwuch №№ 32 i 34 s. h. u niabywała podły sposab wystupaje proćiŭ zakonnych Ajcoŭ Marjanaŭ u Drui. Prypisywaje im niačuwanyja rečy. A ŭsio heta zwodzicca da taho, kab spynić u Drujskim kaściele biełaruskija kazańni.

Takija i padobnyja wystupleńni „Dzien. Wil." nam dobra wiedamy. Niama dymu biez ahnia. Widać, što toj, ad kaho ŭ značnaj miery zaleža los Ajcoŭ Marjanaŭ u Drui, užo abdumaŭ swoj adnosna ich plan, a „Dzien. Wil." zjaŭlajecca tolki świedamym zahaniačam.

Memoryjał

Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi, padadzieny cieraz Apostalskaha Nuncyja ŭ Waršawie światomu Ajcu ŭ Rymie.

ŚWIATY OJČA!

J. E. Arcyb. Ramuald Jałbžykoŭski Wilenski Arcybiskup-Mitrapalit swaim zahadam z dnia 10 śniežnia 1928 h. Nr. 5216 zabaraniŭ katalikom swajej archidyjecezyi naležać da partyi „Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi", a taksama wypisywać, čytać, pašyrać i supracoŭničać, abo jakimkolwiečy sposabam spahadać hazecie, jakaja wychodzić u Wilni pad nazowam „Biełaruskaja Krynica", zakidajučy im pamyłki relihijnaha indyferentyzmu i bałšawizmu. Apelujučy ad hetaha zahadu da Wašaj Świataści, my chacieli-b pradstawić usiu sprawu tak, jak jana jość, chacieli-b tak-ža adkazać na pastaŭlenyja nam zakidy, wykazać niesprawiadliwaść zahadu wydanaha Arcybiskupam Jałbžykoŭskim i prasić uniawažnić jaho. Dziela hetaha my pradstawim Wašaj Świataści, jak pačałasia i jak raźwiwałasia naša partyja, abrysujem u ahulnych rysach našu ideolohiju, padadzim pry hetym padrabiaznа pawodle punktaŭ našu prahramu i ŭreście padadzim fakty, jakija świedčać ab adnosinach J. E. Arc. Jałbžykoŭskaha da našaj partyi i da Biełaruskaha narodu naahuł.

I. Pačatak i historyja „Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi".

Pakul piarojdziem da razhladu paŭstańnia i historyi našaj partyi, my chacieli-b wyjaśnić tyja abstawiny i warunki, u jakich jana pačałasia i pradstawić u ahulnych rysach historyju adradžeńnia Biełaruskaha narodu.

Biełaruski narod naležyć da siam'i sławianskich narodaŭ i zasialaje wialiki abšar ziamli abymajučy wadastoki hornaha Dniapra, Dźwiny, a tak-ža hornaha i častkowa siarednaha Niomanu. Hety narodny biełaruski abšar wynosić kala 300.000 kw. kilametraŭ i naličywaje zwyš kala 10-ci miljonaŭ biełaruskaha nasielnictwa.

Bolšaja čaść biełaruskaha narodu jość wiera-wyznańnia prawasłaŭnaha, a mienšaja čaść (kala 2 milijonaŭ) naleža da katalickaha Kaścioła.

Da apošnich časoŭ Biełaruski narod nia mieŭ jašče poŭnaj narodnaj świedamaści: pazbaŭleny swajej intelihiencyi i bahaciejšych klasaŭ jon byccam zabyŭsia ab swajej słaŭnaj minuŭščynie, jakuju mieŭ razam z narodam Litoŭskim. Ale ŭ druhoj paławinie apošniaha stahodździa, idučy za ahulnym adradžeńniem narodaŭ, jakoje abchapiła Polšču, Litwu, Čechiju, Ukrainu i Łatwiju, pačynaje adradžacca i Biełaruski narod. Paśla suświetnaj wajny Biełaruski narod silicca nawat stwaryć swaju ŭłasnuju dziaržawu, adnak musiŭ paddacca pieramahajučaj sile swaich dužejšych susiedziaŭ: Pałakoŭ z adnaho boku i bałšawikoŭ — z druhoha. Pawodle Ryžskaha traktatu 1921 h. Uschodniaja Biełaruś adyjšła pad uładu bałšawikoŭ, a zachodniaja čaść našaha kraju apynułasia pad uładaj Polščy.

U zachodniaj čaści Biełarusi, jakaja ciapier znachodzicca pad panawańniem Polščy, jość Biełarusaŭ bolej jak 2 milijony, pry čym paławina jość prawasłaŭnych, a paławina katalikoŭ.

Biełaruskaje narodnaje adradžeńnie, jakoje pačałosia ŭ šyrokim raźmiery pierad wajnoju, abchapiła nia tolki prawasłaŭnuju častku Biełaruskaha narodu, ale i katalickuju, bo jak prawasłaŭnyja tak i kataliki pačuwalisia da nacyjanalnaj jednaści, wystupali zaŭsiody razam u abaronie swaich nacyjanalnych prawoŭ i ŭ zdabywańni niezaležnaści.

Adradženskaja praca pamiž Biełarusami-katalikami była pačata katalickaj biełaruskaj intelihiencyjaj: ksiandzami, doktarami, inžynierami i studentami wyšejšych školaŭ. Častka świeckaj intelihiencyi, pierad tym, jak była pačata narodnaja katalickaja akcyja, naležała da partyjaŭ z punktu relihijnaha indyferentnych i rewolucyjnych, jak napr., Biełaruskaja Rewolucyjnaja Hramada". Heta partyja założana ŭ 1902 h., pieramianiła swoj nazoŭ u 1903 h. na „Biełaruskuju Socyjalistyčnuju Hramadu". U apošnich časach paŭstała partyja „Biełaruskaj Sialanska-Rabotnickaj Hramady". Hetaja swajej dziejnaściu, a paśla swaim pracesam, jaki byŭ prawiedzieny, narabiła šmat homanu i wyklikała wialikaje zacikaŭleńnie ŭ palityčnym świecie. Usie hetyja partyi paciahali da siabie pieradusim prawasłaŭnuju čaść Biełaruskaha nasielnictwa, ale mieli ŭpłyŭ u swaim časie tak-ža na katalickuju častku Biełaruskaha narodu. Dyk treba było proćiŭdziejničać dy pastawić nasuproć ich partyju, jakaja apirałasia-b na asnowach chryścijanskaj relihii i katoraja mahła-b pryciahnuć da siabie nia tolki wierujučych katalikoŭ, ale tak-ža i prawasłaŭnych, nie adkidajučych asnoŭ chryścijanskaj relihii. Woś takim paradkam paŭstała ŭ 1916 hodzie partyja pad nazowam „Biełaruskaja Chryścijanskaja Demokracyja", jakaja abapiorła swaju dziejnaść na chryścijanskich i demokratyčnych idealach. Heta partyja mieła swaje arhanizacyi ŭ Pietrahradzie, Miensku i Wilni, adkul pašyryłasia z časam na ŭsio badaj biełaruskaje katalickaje nasielnictwa i nawat paciahnuła da siabie tuju častku Biełarusaŭ prawasłaŭnych, jakaja nie chacieła naležać da roźnych „Hramadaŭ" dyj prajmacca ichnymi rewolucyjnymi idejami.

U 1917 hodzie pačynaje tak-ža wychodzić orhan „Biel. Chr. Demokracyi" pad nazowam „Krynica", katory paśla zaniaćcia Wilni Palakami, praśledawany i potym začynieny, pieramianiŭ nazoŭ swoj na „Biełaruskaja Krynica".

Dziakujučy partyi „B. Ch. D." i jaje orhanu, dziejnaść „Hramady" była paraližawana i mnoha duš było ŭratawana ad materjalizmu i ateizmu.

Pamiž zakładčykami „B. Ch. D." byli takija ludzi, jak J. E. Msgr. Fabijan Abrantowič, Apostalski ordynaryjuš dla katalikoŭ hreka-sławianskaha abradu ŭ Kitai, ks. Lucyjan Chwiećka, rektar Uschodniaha Misyjnaha Instytutu ŭ Lublinie i inšyja.

(Dalej budzie).

Z biełaruskaha žyćcia.

Pasiedžańnie Centralnaha Ŭradu Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury adbyłosia 9 lutaha s. h. Na hetym pasiedžańni Centr. Ŭrad. B.I.H. i K. zaćwierdziŭ rehulamin i pryhatawaŭ plan ułažeńnia biudžetu Instytutu na 1929-30 hod.

Koŭš na ŭsłuhach!.. Wiedamy z pracesu „Hramady“ prawasłaŭny świašč. Koŭš, jaki niekataraha času pačaŭ na wilenskim bruku „rabić“ palityku pa linii polskaj sanacyi, u pieršym numary siol. hodu „Беларускай Зарніцы“, jakuju jon redahuje, wystupiŭ praciŭ B.Ch.D. i hetym akančalna zdradziŭ swaje plany.

„Беларускую Зарніцу“ stwaryli „našy serdečnyja pryjacieli“ na toje, kab jana pad płaščom arhanizawańnia Biełarusaŭ prawasłaŭnych raźbiwała Biełaruskuju Chryścijanskuju Demokracyju, u skład jakoj uwachodziać Biełarusy kataliki i prawasłaŭnyja. Hałoŭnym wykanaŭcam hetaj „raboty“ źjaŭlajecca Koŭš, jak redaktar „Бел. Зарніцы.“

Woś-ža ŭ uspomnienym numary ŭ zaciemcy „Našyja abaroncy“ Koŭš aburajecca na B.Ch.D., što da hetaj arhanizacyi naležać i Biełarusy prawasłaŭnyja. Adnačasna jon zachwaliwaje Arcybiskupa Jałbžykoŭskaha za jaho — *sapraŭdny wöblik chryścijanina*“ (padčyrknuty słowy „Бел. Зарн.“). Heta ŭsio hawora samo za siabie. Urešcie da hetych spraŭ jašče nia raz budziem waročacca.

Awadzień Nr. 1 z dataj 15 lutaha 1929 h. wyjšaŭ z druku. Numar kaštuje 25 hrošaŭ. Adres redakcyi: Wilnia, Wialikaja 3-10.

Wodhuki pasolskaha mitynhu. Wilenski Wajawoda p. Račkiewič pawiedamiŭ pasła A. Stepowiča ab tym, što zastupnik kamendanta palicyi ŭ Šwiry za nietaktoŭnaje pastupańnie z pasłom pašla mitynhu ŭ Šwiry — pakarany aryštam.

Nowy hurtok Bieł. Inst. Hasp. i Kultury. U wioscy Naratoch Ašmianskaha paw. 3 II. s. h. zarhanizawaŭsia Hurtok B. I H. i K.

Kulturnaja praca na wioscy. *U w. Steberaki*, Miadzielskaj woł., Wialejskaha paw., 14.I. s. h. adbyłosia pradstaŭleńnie. Adyhrali sceničnyja twory: „Konski partret“ i „Modny šlachciuk“ Pradstaŭleńnie ładziła miascowaja moładź

U m. Rečkach, Kuranieckaj woł., Wialejskaha paw. 20.I. s. h. miascowaja moładź ładziła spektakl-wiečarynu. Adyhrali sceničny twor „Mikitaŭ Łapać“. Zacikaŭleńnie siarod hladzielnikaŭ było wialikaje.

U w. Naratoch, Ašmianskaha paw., 3.II. s. h. teatralnaj hrupaj Šutaŭskaha hurtka Bieł. Inst. Hasp. i Kultury adyhrany sceničnyja twory: „Ptuška ščaścia“, i „Žbiantežany Saŭka“. Miascowaje žycharstwa wyklikała wialikuju zacikaŭlenaść biełaruskim kulturnym žyćciom.

Z Niezaležnaj Litwy.

Padziaku atrymaŭ litoŭski ŭrad ad Ameryki cieraz amerykanskaha pasła ŭ Koŭnie za ratyfikawańnie paktu Kelloga.

„Naujas Žodis.“ Pad hetakim zahałoŭkam u Koŭnie wychodzić ilustrawany žurnał. Žurnał hety lića ŭžo 5 hadoŭ swajho istnawańnia.

Na budoŭlu nowych škoł i na papraŭku starych litoŭskaje ministerstwa aświety asyhnawała 600.000 litaŭ.

Album litoŭskich pajasoŭ. Niezadoŭha wyjdzie ŭ Koŭnie album litoŭskich pajasoŭ. Album budzie mieć 43 bačyny z 300 ŭzorami pajasoŭ.

Źmienšańnie emihracyi. Jak padajuć litoŭskija hazety, wyjezd Litoŭcaŭ u inšyja krai z kožnym hodam źmianšajecca.

Narodnyja ŭniwersytety. Da hetaha času ŭ Koŭnie istnawali 2 narodnyja ŭniwersytety. Ciapier-ža paŭstaje jašče treci, u jakim buduć čytać lekcyi prafesary i studenty.

Uhodki „Varpas'a“. 27 studnia s. h. minuła 40 hadoŭ ad zakładzin u Pruskaj Litwie miesiačnika „Varpas.“ Dzień hety litoŭskaje hramadzianstwa światkawała duža ŭračysta.

Z Polščy.

Pasiedžańni Sojmu ŭ minułym tydni adbywalisia z niazwyčajnaj pracawitaściu. Pasiedžańni ciahnulisia pa 10 i bolš hadzin u dzień. Na hetych pasiedžańniach Sojm ratyfikawaŭ (zaćwierdziŭ) pakt Kelloga, pryniaŭ preliminar biudžetu ŭ ahulnaj ličbie raschodaŭ zwyčajnych i nadzwyčajnych na 2.785.045.141 zł. i ahulnaj ličbie dachodaŭ — 2.962.593.941 zł.

Na nastupnych pasiedžańniach hałoŭnaj sprawaj źjaŭlajecca sprawa źmieny konstytucyi. Jašče pakul što ŭ Sojm padany tolki adzin prajekt źmieny konstytucyi B.B. (adzinki), jaki ŭ skaročańni my padali ŭ prošłym numary „B. Krynicy.“ Hazety pišuć, što endecyja padaje swoj prajekt, jaki zusim mała roźnicca ad prajektu B.B. (adzinki). Byccam budzie taksama padany prajekt ad abjadnaŭšajsia lawicy: P.P.S., Wyzwaleńnia i Str. Chłopskaha.

Dnia 12 lutaha s. h. prezydent Rečypaspalitaj raspuściŭ ślonski krajowy Sojm. Nowyja wybary jšče nia wyznačany i kali buduć wyznačany — niawiedama.

Dnia 12.II s. h. Polšča zaklučyła z Łatwijaj handlowy i kamunikacyjny dahawor. Hety dahawor biazumoŭna zbližaje Polšču z Łatwijaj i ŭ sprawach palityčnych.

Kožny świedamy Biełarus, biaz roźnicy relihijnaj prynaležnaści, wypisywaje, čytaje, pašyraje dy zaachwočwaje inšych da wypisywańnia i čytańnia swajej rodnaj hazety „Biełaruskaj Krynicy,“ a tak-ža akuratna prysyłaje za jaje hrošy.

Z zahranicy.

Ameryka za čas suświetnaje wajny stałasia bankiram Eŭropy i majučy ŭ swaich bankach zadoŭžanyja dziaržawy Eŭropy i inšych čaściej świetu chacieła rabić swaje ekanamičnyja i palityčnyja ŭpływy pieradusim na dziaržawy eŭropejskija, a pašla i ŭ Azii. Śpiarša heta joj krychu i ŭdawałasia. Jak wiedama, apošni akord u suświetnaj wajnie nacisnuła Ameryka. Da niekataraj miery, choć i nie całkom, ździejśniŭsia lozunh prezydenta Zł. Št. Paŭnočnaj Ameryki Wilsona — samaaznačeńnia narodaŭ. Dalej, pawodle jahonaj dumki, utwaryłasia Liha Narodaŭ, katoraja ŭ swajej dziejnaści akazałasia nia zusim salidarnaj z planami Ameryki. Tady Ameryka pačała ŭ Eŭropie prawodzić palityku ekanamičnuju. Pazyčaje dalej adnej dziaržawie, kab taja mahła spłačywać wajennyja daŭhi druhoj dziaržawie, pieramožnaj, i kab sama ad taje apošniaj mahła syskać swoj doŭh, a tymsamym mieć upłyŭ na eŭropejskuju palityku. Hetkim čynam Ameryka nie dapuskaje Anhlii i Francyi da absalutnaha kiraŭnictwa eŭropejskaj palitykaj. Wiedama-ž, takija palityčnyja chody nia wielmi biaśpiečnyja. Kab adsunuć hetu niebiaśpieku i zapeŭnić u Eŭropie supakoj, amerykanski minister Kellog daŭ usim dziaržawam świetu wiedamy ŭ swajej pieršaj redakcyi prajekt praciŭwajennaha dahaworu. Uwieś świet na heta zhadziŭsia, ale eŭropejskija dziaržawy tak jaho abrezali, što niawiedama, ci jaho paznaje sam aŭtar Kellog. Adnym słowam, eŭropejskija dziaržawy pierarabili hety prajekt tak, jak heta wyhadniej dla ich samych, nie źwiartajučy ŭwahi ňa palityčnyja plany Ameryki. U časie prystupleńnia dziaržawaŭ da praciŭwajennaha dahaworu Kellogа, wykryŭsia marski dahawor Francyi z Anhlijaj, jaki skirawany praciŭ Ameryki. Bačačy heta Ameryka prystupiła da pawialičeńnia swajej zbrojnaj siły na mory. Usio heta zaniepakoiła nia tolki Ameryku, ale taksama Anhliju i Francyju.

Francyja ŭ suświetnaj wajnie, jak wiedajem, stałasia pieramožnicaj, ale zatoje astałasia, jak kažuć, pa wušy ŭ daŭhoch. Wielmi šmat Francyja zadaŭžyłasia amerykanskim bankam. Dziela taho, što Francyja ŭ suświetnaj wajnie stałasia pieramožnicaj, swoj doŭh Amerycy moža zapłacić z wajennaha adškadawańnia, jakoje jana atrymoŭwaje, pawodle wersalskaha traktatu, ad Niamieččyny. Niamieččyna-ž biez pazyčak nie zmahła-b tak akuratna, jak ciapier, wypłačywać wajennaha adškadawańnia, ułožanaha Wersalskim dahaworam, ale dziakujučy ekanamičnaj palitycy Ameryki ŭ Eŭropie, jana dastaje pazyčki i hetym moža wykonywać swaje zabawiazańni. Francyju adnak hetyja spłaty wajennych adškadawańniaŭ Niamieččynaj ničuć „nia hrejuć“, bo hrošaj hetych z biadoj tolki chapaje na spłatu swajho doŭhu tej-ža Amerycy. Praściej kažučy, Francyja, budučy ŭ wajnie pieramožnicaj, ciapier spaŭniaje rolu sekwestratara wajennaha doŭhu. Hetakaja rola Francyi nia wielmi spryjaje dla samaj-ža Francyi, bo zamiest taho, kab rabić šyrejšyja ŭpływy na eŭropejskuju palityku, — da čaho imknułasia i imkniecca — prychodzicca być tolki storažam wykanańnia Wersalskaha dahaworu, jakim nie zdawolniena Niamieččyna.

Hazety padajuć, što francuski ministr zahraničnych spraŭ Briand ciapier pracuje nad utwareńniem eŭropejskaha sajuzu dziaržawaŭ: Anhlii, Francyi i Niamieččyny. Ciapier Briand starajecca zbližyć hetyja try dziaržawy, a pašla budzie pašyrać ramki hetaha Sajuzu. Śpiarša hety Sajuz byŭ-by pabudawany na ekanamičnych uzajemaadnosinach, potym zaciaśniŭsia-b i palityčna. Hety Sajuz byŭ-by skirawany praciŭ Zł. Št. Paŭnočnaj Ameryki, jakaja starajecca zdabyć ekanamičnuju i palityčnuju pierawahu ŭ Eŭropie.

Anhlija, jak wiedajem, na palityku ŭ Eŭropie maje wialikija ŭpływy. Ale intaresy Anhlii i ŭ Eŭropie nie kančajucca, jaje sprawy wielmi mocna źwiazany i ŭ druhich čaściach świetu. Ciapier-ža, pašla suświetnaj wajny, nadmiernaje ŭzbahačeńnie Ameryki daje joj mahčymaść rabić swaje ekanamičnyja ŭpływy ŭ druhich čaścinach świetu, što jakraz źjaŭlajecca kankurencyjaj dla Anhlii, jakaja sama dać adpor amerykanskaj kankurencyi nia moža. Dziela hetaha jana, taksama jak i Francyja, starajecca pieraciahnuć na swoj bok Niamieččynu.

Niamieččyna pieramožanaja ŭ suświetnaj wajnie, hałoŭnym čynam Francyjaj i Anhlijaj, stałasia ciapier wielmi patrebnaj dla palityčnych metaŭ jak Anhlii, tak i Francyi. Bačačy heta Niamieččyna starajecca pasłabanić sabie tyja wuzły, jakimi jana tak mocna źwiazana pawodle Wersalskaha traktatu. Kab najbolš wykarystać heta sučasnaje palityčnaje pałažeńnie dziela pasłabianieńnia dla siabie hetych wuzłoŭ wersalskaha traktatu, Niamieččyna da sajuzu z Anhlijaj i Francyjaj pakul-što nie prystupaje. Dziakujučy takoj palityčnaj sytuacyi, Niamieččyna što-raz bolš nabiraje palityčnaha značeńnia ŭ Eŭropie, bo Francyja i Anhlija chočačy pieraciahnuć Niamieččynu na swoj bok, iduć Niamieččynie na ŭstupki. Takim čynam Niamieččyna ŭ sučasnaści źjaŭlajecca pierawažajučym objektam nia tolk ŭ eŭropejskaj palitycy, ale ŭ wialikaj miery i ŭ palitycy suświetnaj.

Kaścielnaja dziaržawa pierastała istnawać u 1870 hodzie. Ad taho času i da apošnich amal dzion pami-ž Apostalskaj stalicaj z adnaho boku i karaleŭskaj uładaj z druhoha—nia było nijakich uzajemaadnosinaŭ. Hetki stan trywaŭ da fašystoŭskaha pierawarotu ŭ Italii, kali na čale Italijanskaha ŭradu staŭ B. Mussolini. Ad samaha pierawarotu pahawarywałasia ab urehulawańni ŭzajemaadnosinaŭ pamiž Papiežam i karaleŭskim uradam. Čutki hetyja ŭreščie spoŭnilisia i 11-ha lutaha s. h. byŭ padpisany dahawor, pawodle jakoha adnaŭlajecca Kaścielnaja dziaržawa ŭ mie-žach, praŭda, wielmi i wielmi wuzkich, bo akramia Watykanskaha pałacu Kaścielnai dziaržawie pryznajecca tolki małaja pałoska abšaru. Ale ŭsio-ž ad hetaha času Papiež užo budzie aficyjalna rachawacca nia tolki wiedamaj haławoj katalickaha Kaścioła, ale i ziamnym panaŭnikom.

Pišmo ŭ Redakcyju.

PANIE REDAKTAR!

Prosim źmiaścić u Wašaj hazecie „B.Krynica“ nastupnaje:

My siabry B.Ch.D. i čytačy „B.Krynicy“ z wakolicy wioski Pašyčy, Lidzkaha paw., zaboronu Arcybiskupa z dnia 10. XII 1928 h. uważajem palityčnaj i tamu nia majučaj čysta relihijnaha charaktaru. Dziela hetaha my wierujučyja kataliki hetaj zabarony nie pasłuchali i na dalej astajomsia siabrami B.Ch.D. i čytajem „B.Krynicu.“

L. Cydzik — za usich siabroŭ B.Ch.D i čytačoŭ „B.Krynicy“ z wakolicy Pašyč.

Pašyčy, 15.I-1929 h.

Kniharnia Wydawieckaha Biełaruskaha T-wa dawodzić da wiedama Hramadzianstwa, što chto nia maje kalendara-bloku, toj chaj paśpiašyć wypisać z Kniharni Wostrabramskaja wul. Nr 1 u Wilni, bo nia mnoha ŭžo zastajecca, a takža kalendar knižku bahataha źmiestu.

Cana kalendara-bloku 1 zł. 40 gr., z pierasyłkaju 2 zł. 10 gr., cana knižki-kalendara 2 zł. 50 hr., z pierasyłkaju 3 zł. 50 hr.

Wypisawšym bolšuju kolkaść dajecca skidka.

DA NAS PIŠUĆ.

KULTURNAJA PRACA.

w. Sućkawa, Smarhonskaj hm. U apošnija časy naša hmina stała prajaŭlać dziejalnaść u halinie kulturna-praświetnaj. Aproč w. Šutawičaŭ biełaruskija wiečaryny pačali ŭžo stawić i ŭ druhich wioskach. I tak, 19.I. s. h. na prośbu našaha pawažanaha świaščeńnika A. Śliža było pastaŭlena biełaruskaje pradstaŭleńnie Šutaŭskaj teatralnaj družynaj ŭ Sućkawie. U prahramu wiečaryny ŭwachodzili: „Mikitaŭ łapać" i „Boty", paśla čaho była deklamacyja školnikaŭ sućkaŭskaj škoły. Uwieś dachod z wiečaryny pajšoŭ na remont sućkaŭskaj carkwy. Wiečaryna prajšła wielmi ŭdačliwa. Ważna jšče i toje, što bilety ŭ canie ad 1 zł. da 2 zł. našamu sialanstwu nie dastupny. Bo i dzie-ž možna ciapier hetu załatoŭku ŭziać, kali na jaje prychodzicca šmat pracawać, a pracy niama. Cana ad 50 hr. da 1 zł. jość samaja najdastupniejšaja našamu sielaninu.

Wielmi mnie padabaŭsia naš daŭniejšy biełaruski taniec „Lawonicha," jakaja była ŭmieła j žywa z enerhijaj pratancawana Šutaŭskimi artystami-amatarami. Na zakančeńnie nie mahu praminuć našaha świaščeńnika i wučyciela, jakija wielmi ščyra adniaślisia da biełaruskaj wiečaryny. Žadaŭ-by, kab i jany biełaruskuju mowu ŭžywali ŭ carkwie i škole: našaje sialanstwa wielmi hetaha čakaje. A wam, pawažanyja šutaŭskija artysty-amatary, žadaju płodnaha paśpiechu ŭ wašaj kulturna-praświetnaj pracy. Moža wašaje razsiejawańnie kultury pratreć nam wočy i dašć mahčymaść hlanuć na świet widniej.

Pracujcie i siejcie ziarniatki kultury i nie zabywajcie nas! Sućkaŭski

„B. KRYNICU" ČYTALI I ČYTAĆ BUDZIEM!

Ławaryški pad Wilniaj. Daŭno — daŭno pisaŭ ja ŭ darahuju „B. Krynicu". Za hety čas nażbirałasia i šmat čaho pisać, ale napišu tolki ab apošnich padziejach. Najważniejšaj nawinoj jość, peŭna-ž, zabarona čytać nam našuju darahuju hazetku „B. Kryničku." I tak słuchajem u niadzielu raz i wušam swaim nia wierym: ks. probašč z ambony čytaje zabaronu. U kaściele padniaŭsia šorach, paciskali ludzi plačyma, a wyjšaŭšy z kaścioła dawaj tałkawać za što i jakoje duchoŭnyja ŭłady robiać nam takija prykraści. U tyja zakidy, što byccam „B. Krynica" balšawickaja, nichto z nas nie pawieryŭ, a što jana damahajecca nam ziamli ad panoŭ biaz wykupu, dyk heta našaje susim słušnaje žadańnie. Našyja ludcy pabožnyja, ale hetaj zabarony nie pasłuchali, bo každy razumieje, što jana jość škirawana nia tolki prociŭ „B. Krynicy", ale i prociŭ usich sialan Biełarusaŭ. „B. Krynica" ŭ nas zajmaje najpačaśniejšaje miejsca i treba paćwierdzić, što jana ŭ nas pramyła ŭžo na hetulki ludziam wočy, što nijakaja padobnaja zabarona wydziarci nam našu hazetu nie patrapić. Jak čytali i čytać budziem! A dziela taho, što „B. Krynica" patrabuje nia tolki maralnaj, ale j materjalnaj, pomačy pastarajemsia ciapier zaŭsiody akuratna prysyłać naležnyja z nas hrošy. Ławaryski.

KSIONDZ KRYČYĆ — LUDZI NIA SŁUCHAJUĆ, BO WIEDAJUĆ, U ČYM SPRAWA.

Ikaźń, Brasłaŭskaha paw. Arcybiskupskaja zabarona naležać katalikom da B.Ch.D. i čytać „B. Krynicu" narabiła šmat šumu ŭ kaściele i za kaściołam. Ksiondz čytajučy z ambony hetu zabaronu wielmi-ž kryčaŭ na parachwijan zatoje, što jany naležać da B.Ch.D. i čytajuć „B. Krynicu". Parachwijanie ŭ kaściele heta ŭsio z ciarpliwaściaj prasłuchali, wyšaŭšy-ž z kaścioła pačali tałkawać i dziwicca z Arcybiskupa i ks. probašča. Pieratałkawaŭšy hetu sprawu parachwijanie dobra zrazumieli, što arcybiskupskaja zabarona i ksiandzoŭski kryk źwiernieny da taho, kab Biełarusaŭ adstrašyć ad biełaruskaj arhanizacyi i ad biełaruskaj narodnaj hazety „B. Krynicy". Dziela hetaha ŭ nas i nie pierastali čytać „B. Krynicy", a tolki jašče bolš joj zacikawilisia. *Čutki.*

PIERŠ KAMEDYJA, A POTYM TRAHEDYJA.

Kluščany, Świancianskaha paw. Jość u nas „Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej", katoraje znachodzicca pad moralnaj apiekaj tutejšaha probašča, Palaka. Da hetaha „Stowarzyszenia" naležać niekalki tutejšych chłapcoŭ. Wučyciali polskija nawučyli ich ihrać sceničnyja kamedyi, a trahedyi dyk „Stowarzyszency" nawučylisia razyhrywać sami: Kamedyi ihrajuć na scenie, a trahedyi na sali. Paśla hetaj trahedyi „artysty" jduć: chto z padziortym županom, chto z pabitaj haławoj, pakrywaŭlenymi rukami dy abdziortymi nasami.

Z hetaha bačym, što moładź naša ŭ polskich „Stowarzyszeniach" nia bača wyšejšaj idei, a ŭważaje hetakaje zboryšča tolki jak zabaŭku, dziela hetaha i zdarajucca takija trahedyi.

Biełaruskaja moładź pawinna arhanizawacca ŭ swaje biełaruskija arhanizacyi, hdzie znajdzie wyšejšy ideał, jaki łučyć, a nia swaryć, jaki wyrablaje pohlad na kulturnuju prajawu, jak na pracu, a nia tolki jak na zabaŭku. *Niepabity.*

Ab haspadarcy.

Kredyty na pasieŭnaje nasieńnie.

Addziełу Dziaržaŭnaha banku ziemlarobskaha ŭruchomili ŭžo pazyčki na zawodnaje pasieŭnaje nasieńnie. Hrošaj bank na ruki nie daje, a prosta płacić tamu, u kaho nasieńnie kuplajecca. Srok zwarotu pazyčki da dnia 30 listapadu s. h. Pa pazyčki mohuć u bank źwiartacca tolki kooperatyŭnyja, abo komunalna-kredytowyja supałki. Bliżejšyja informacyi ŭ Addziełach banku. Wilenski Addzieł (W. Pahulanka 24) maje raspazyčyć hetak 100 tys. zł., a Pinski 80 tys. (Nia lišnie wiedać, što Lublinski Addzieł banku razdzialaje 500 tys., Krakaŭski 400 tys., a Waršaŭskaja Centrala až 1 milijon).

Z swajej starany raimo našym sialanam wyužyć hetaj mahčymaści ŭ miery jak najbolšaj.

Z kraju.

Ścierażeciesia znacharaŭ. 10 lutaha s. h. u Wilenskaj Litoŭskaj Klinicy pamiorła H. Čarniaŭskaja, žycharka wioski Michałoŭščyna, Ašmianskaha paw. Niaboščycy było 23 hady. Śledstwa wyjaśniła, što śmierć nastupiła ŭ źwiazku z atručańniem, jakoje zawiniŭ miajscowy „dochtar" — znachar, lačyŭšy niaboščycu.

Dziela hetaha pieraścierahajemo ŭsich sialan pierad padobnymi „dachtarami".

Budźcie aściarožnymi. U minułym tydni na prajaždžajučych cieraz čyhunkawy tor (liniju) žycharoŭ wioski Hudzie, Šumskaj hminy, najechaŭ ciahnik.

U wyniku hetaha Maryja Truchniewič była zabita, a muž jejny ciažka ranieny.

Zabojstwy. U w. Dudki, Biełastockaha paw., niaznanyja ludzi zabili 60 hadowaha staryka J. Daniševŭskaha, jaki waročaŭsia z wiasiella.

— U wioscy Kudrycy, Biełastockaha paw., niejki Ŭł. Zul padčas wiasiella prabiŭ nažom 21-ha Ant. Rutkoŭskaha.

Zabojstwa na wiasielli. 10 h. m. u w. Praciečenka, Wil.-Trockaha paw., padčas wiasiella pačałasia bojka. U wyniku hetaha J Bazuška zabiŭ nažom J. Ahiejewa, jaki zaraz-ža pamior.

56 rabotnikaŭ biaz pracy. Ad niedachopu syrca ŭ Biełastoku pierastała pracawać fabryka Nowika.

Achwiara marozu. U hetym tydni kala Dzisny znojdzieny byŭ źmierzły trup mužčyny.

Z Wilni.

Tawaryski wiečar-harbatka biełaruskich, litoŭskich i ŭkrainskich studentaŭ. U niadzielu 10 h. m. wilenskaje litoŭskaje studenstwa ładziła ŭ pamieškańni Tymčasowaha Litoŭskaha Kamitetu tawaryski wiečar—harbatku, na jaki zaprošana było wilenskaje arhanizawanaje studenstwa biełaruskaje i ŭkrainskaje. Cełу chod hetaha wiečara i jahonyja wyniki pakazali, jak ščaśliwaj i daŭna-pažadanaj była inicyjatywa pačynalnikaŭ systematyčnaha abznajomliwańnia pamiž saboju akademičnaj moładzi troch uspomnienych narodaŭ: biełaruskaha, litoŭskaha i ŭkrainskaha. Dobra heta wykazaŭ u swajej pramowie pradstaŭnik Uradu Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu hram. A. Bartul, jaki miž inšym zaznačyŭ, što „našy narody badaj usie znachodziacca ŭ adnolkawych abstawinach i tamu moładź naša musić iści i pracawać supolna". U hetym-ža tonie hawaryli i pradstaŭniki studenstwa litoŭskaha i ŭkrainskaha. Usiudy było čutna zrazumieńnie ważnaści mamentu.

Paśla ideowaj čaści prahramy, adbytaj n. b. wyhodna pry šklancy harbaty, Ukrainiec hram. Wacek pračytaŭ informacyjny referat z haliny historyi adradžeńnia Ŭkrainskaha narodu. Referat byŭ dapoŭnieny pytańniami, adkazywanymi prelehientam uraz-ža. Čarodnyja wiečary, pawodle pradubačanaj prahramy, praznačany dla referataŭ ab Biełarusi i Litwie.

Bliżejšaje abznajomliwańnie prysutnych miž saboj nastupiła padčas tawaryskich hulniaŭ, skokaŭ, pieradusim nacyjanalnych,—deklamacyj, sałowych i chorawych śpiewaŭ. Usio heta było haspadarami wiečara—Lićwinami—wielmi ŭmieła arhanizawana, a miłaje, poŭnaje ŭwažliwaści abchodžańnie pawažanych haspadyniak wiečara—litoŭskich studentak—pakinuła na ŭsich prysutnych niezaciortaje i jaknajlepšaje ŭražańnie: im-ža naleža za heta i ščyraja padziaka: Biełarusy buduć musić rewanžawacca. Jak?—pabačam. Zaznačyć tolki treba, sto na ŭdačy hetaha rewanžu pawinna zaležyć nia tolki ŭsiamu biełaruskamu studenstwu, ale j całamu biełaruskamu hramadzianstwu.

Pačata wialikaja praca.

Biezraboćcie. Pawodle statystyčnych danych, biezraboćcie za minuły tydzień pawialičyłasia na 49 asob. Ahulny lik biezrabotnych 4551.

Skura padarażeła. Apošnim časam, u wyniku padwyžki cany na suświetnych rynkach, taksama i ŭ nas ćwiordaja skura padarażeła na 25 prac.

Zialeza darażeje. Hazety padajuć, što byccam dziela padwyški płaty rabotnikam, padarażeła i zialeza na 5 proc.

Litoŭski kooperatyŭny bank. 1 h. m. ŭ Litoŭskim klubie adbyłosia sabrańnie, jakoje pryniało statut Litoŭskaha kooperatyŭnaha banku. Da ŭradu banku ŭwajšli wiedamyja litoŭskija dziejačy: Stašys, d-r Alsejka, Welecki, Karazija i inšyja. Paŭstańnie hetaj litoŭskaj ekanamičnaj placoŭki ščyra witajem i žadajem jej ščaśliwaha raźwićcia.

Świata Litoŭskaj niezaležnaści. 16 lutaha s. h. prypadajuć 11-yja ŭhodki Litoŭskaj niezaležnaści. Dzień hety Wilenski Litoŭski Nac. Kamitet budzie światkawać duža ŭračysta ŭ sali „Apollo". Pačatak a 7 hadzinie wieč.

Adkryćcie pamiatnika Dr. J. Basanowiču. Litoŭskaje Nawukowaje T-wa pawiedamlaje, što 16 lutaha s. h. na mohiłkach „Rosa" adbudziecca ŭračystaje adkryćcie pamiatnika ś. p. Dr. J. Basanowiču. Pierad samym adkryćciem pamiatnika adbudziecca ŭ kaść. św. Mikałaja ŭračystaje nabaženstwa. Pačatak u 11 hadz. rana.

Pierajmienawańnie škoły. Min—wa Wierawyznańniaŭ i Publičnaj Aświety dn. 1 śniežnia 1928 h. pierajmienawała Dziaržaŭnuju Škołu Mularskuju na Dziaržaŭnuju Škołu Ramiosłaŭ Budaŭlanych u Wilni. Ciapier škoła abyjmaje dwa addziełу — mularski i cieślarski; u budučyni da addziełu cieślarskaha budzie dadadziena budaŭlanaje stalarstwa i jašče adzin addzieł — staŭlańnie piečaŭ kachlanych.

Kurs nawuki na kožnym addziele trywaje 2 z pałowaj hady. Školny hod pačynajecca wiasnoju; pryniaćcie wučniaŭ da škoły adbywajecca ŭ kancy krasawika.

Usiačyna.

Ciška Hartny i Jakub Kołas parasiejsku. Hazety pišuč, što pad firmaj „Tworčaść narodaŭ u S.S.R.R." pačało maskoŭskaje dziaržaŭnaje wydawiectwa „Gosizdat" wypuskać u świet nowuju bibliateku, kab paznajomić rasiejskaha čytača z literaturaj usich Radawych Respublik. Užo wyjšli pierakłady z armianskaj i hruzinskaj literatury. Buduć taksama pierałožany na rasiejskuju mowu tworу niekatorych ukrainskich, biełaruskich i žydoŭskich aŭtaraŭ. Z pamiž biełaruskich aŭtaraŭ u pieršuju čarhu buduć pierałožany tworу Ciški Hartnaha (Z. Žyłunowiča) i Jakuba Kołasa.

Hdzie zwaliŭsia meteor? Hazety poŭny domysłaŭ ab tym, hdzie zwaliŭsia meteor, jaki šmat chto bačyŭ u nočy z 8-ha na 9-je h. m. Apošnija wiestki kažuć, što hety meteor zwaliŭsia ŭ Litwie kala m-ka Ucian, Wiłkamirskaha pawietu. Ci heta ŭžo akančalnyja wiestki,—nichto pakul nia wiedaje.

Z małačarstwa bahaciejuć. Da wajny mała chto wiedaŭ ab małačarstwie łatyskim dy ŭkrainskim. Nia toje siahońnia. Pracawitych Łatyšoŭ i Ŭkraincaŭ siańnia znajuć najbolšyja zahraničnyja rynki. A što zatym idzie, — abodwa nazwanyja narody, našy susiedzi, bahaciejuć. Hetu sławu i bahaćcie Łatyšom i Ŭkraincam prynosić prykładna pastaŭlenaje ŭ ich małačarstwa. pieradusim kooperatyŭnaje. Hetak Łatwija ŭ 1918 h mieła ŭsiaho 16 małačarniaŭ, a da listapadu 1928 h. — 756(!). Hetyja 756 małačarniaŭ dali łatyskim ziemlarobam 48.270.000 łataŭ.

Ab ukrainskim małačarstwie statystyčnych danych pad rukoj nia majem. Wiedajem tolki, što na londynskim rynku ŭkrainskaje masła stawicca na roŭni z najlepšym na świecie masłam nowazeelandzkim dy aŭstralijskim. A zdabyć sabie tak bahaty, ale i tak wybredny rynak, jak londynski, značyć zabiaśpiečańnie bytu na doŭhija časy.

Hoža adznačyć, što jak łatwijskaje (łatyšskaje), tak i ŭkrainskaje małačarstwa datuje swoj uzrost ad taje tolki pary, kali pačało arhanizawacca ŭ swaje nacyjanalnyja haspadarčyja supałki. Biełaruskamu ziemlarobstwu nawuka zhetul až nadta jasnaja i wyraznaja.

Aramejskaja mowa na wusnach stygmatyzawanaj. Wydatny orjentalist wienski dr. C.Vessely niadaŭna pračytaŭ wielmi cikawuju lekcyju ab lingwistyčnym (mowaznaŭčym) źjawiščy, ścwierdžanym nawukowa ŭ stygmatyzawanaj Teresy Neŭman z Konnersreuth'u.

Pawodle wiestak, Teresa Neumann u časie ekstazy (zachopleńnia) wymaŭlaje niaznanyja słowy, katorych sama nie razumieje. Heta niaznanaja mowa akazwajecca mowaj aramejskaj, jakoj hawaryŭ Chrystus, Jaho apostały i inš. u tym časie.

Teresa Neumann — prostaja dziaŭčynka, nidzie nia wučyłasia nijakaj mowy, apрača swajej niamieckaj. I adnak-ža jana wielmi prawidłowa wymaŭlaje słowy aramejskija. Asabliŭšuju ŭwahu wučonych źwiarnuli na siabie słowy, jakija stygmatyzawanaja Teresa najčaściej wymaŭlaje „Magera baisebua ganoaba, gaonaba magera baisebuba". Stygmatyzawanaja tłumačyć, što hetyja słowy wykrykiwali ŭ hniewie i zachopleńni wučni Chrystowy, kali bačyli zbližajučahasia zdrajcu Judaša.

Heta dyk wiasielle. Niadaŭna ŭ serbskaj wioscy adbywałasia wiasielle, ab jakim jość što i napisać. Samych haściej było zaprošana 550. Ale apрača zaprošanych pryšło bolš jak 100 niaprošanych. Na wiasielli hetym ihrała muzyka z 80 cyhanoŭ i trywała jano cełу tydzień.

Za hety čas hości źjeli: 20 świniej, 8 cialat, 4 karowy, 400 kuryc, 200 husiej i šmat roznych prysmakaŭ. Apрača hetaha wypili 2000 litraŭ piwa i 200 litraŭ harełki

Hości tak razhulalisia, što ledź na wośmy dzień ich parazwozili da chaty. A ŭ chacie ledź adčunialisia.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.